

Historia

1600-talet

BEDÖMNINGSSTÖD I ÅRSKURS 4-6

NAMN: _____

Prov som återanvänds av Skolverket omfattas av sekretess enligt 17 kap. 4§ offentlighets- och sekretesslagen.

Detta prov återanvänds av Skolverket t.o.m 2022-01-30

1600-talet

”Stormaktstiden” som namn på 1600-talet

I Sverige kallas 1600-talet ofta för ”stormaktstiden”.

Uppgift 1.

Varför kallas 1600-talet ofta för ”stormaktstiden” i Sverige?

Fler än **ett** kryss gör ditt svar ogiltigt.

1600-talet kallas ofta för ”stormaktstiden” för att ...

- a) ... svenska kyrkans makt över invånarna i Sverige var stor.
- b) ... svenska statens makt över områden runt Östersjön var stor.
- c) ... svenska företags makt över ekonomin i världen var stor.
- d) ... svenska riksdagens makt över politiken i Sverige var stor.

Förändringar av bönders levnadsvillkor under 1600-talet

Barn, kvinnor och män från bondefamiljer påverkades av kriget under den svenska "stormaktstiden". Det gällde bönderna i både Sverige och Tyskland.

Uppgift 3.

Hur påverkades bönderna i Sverige av kriget under den svenska "stormaktstiden"?

Ge **två** exempel.

Exempel 1:

Exempel 2:

Uppgift 4.

Hur påverkades bönderna i Tyskland av kriget under den svenska "stormaktstiden"?

Ge **ett** exempel.

Kvinnor under 1600-talet

Under 1600-talet förändrades livet för många kvinnor i jämförelse med hur det hade varit i Sverige på 1500-talet. Men allt förändrades inte.

Uppgift 5.

Vilka av följande påståenden stämmer för **1500-talet**, för **1600-talet** eller för **båda dessa århundraden**?

Sätt **ett** kryss på varje rad. Fler än ett kryss gör svaret ogiltigt.

Påståenden om kvinnors liv i Sverige	Påståendet stämmer...		
	... endast för 1500-talet	... endast för 1600-talet	... både för 1500- och för 1600-talen
Andelen kvinnor som självständigt skötte ett jordbruk ökade.			
Minst 90 % av alla kvinnor tillhörde bondeståndet.			
Det blev vanligare att kvinnor ägde järnbruk, gruvor och andra stora företag.			
Kvinnor kunde vara nunnor och bo i kloster.			
Flera hundra kvinnor blev anklagade för att vara häxor.			
Det var oftast någon annan än kvinnan själv som bestämde vem hon skulle gifta sig med.			

Två olika sätt att berätta om Sveriges krig

Uppgift 6.

s. 4–5

Hur skiljer sig texterna om Sveriges krig åt?

Fortsätt jämförelserna här nedanför.

a) Vilka människor berättar böckerna mest om?

- **Lärobok 1** berättar mest om den svenske kungen.
- **Lärobok 2** berättar mest om _____

_____

b) Vilka konsekvenser av krig berättar böckerna om?

- **Lärobok 1** berättar om vilket land som vann kriget.
- **Lärobok 2** berättar om _____

_____

c) Hur beskrivs den svenske kungen i de båda böckerna?

- **Lärobok 1** beskriver kungen som _____
- _____
- **Lärobok 2** beskriver kungen som en hänsynslös krigare som inte brydde sig om att folket led.

d) Vad är viktigast att veta om stormaktstidens krig enligt böckerna?

- Det viktigaste att veta enligt **Lärobok 1** är hur _____
- _____
- Det viktigaste att veta enligt **Lärobok 2** är hur befolkningen i Tyskland upplevde kriget.

Historiska spår av 1600-talet

Alla bilderna visar spår av historien men bara fem visar spår av 1600-talet.

Uppgift 8.

Sätt ett kryss i rutan på de bilder som visar spår av människor eller händelser från 1600-talet.

Fler än fem kryss gör svaret ogiltigt.

Bild 1: Minnessten med texten: "HÄR BRANN HÄXBÅL ... " Stenen invigdes 1975.

Bild 2: Människor utklädda till riddare. Bilden togs år 2001.

Bild 3: Heliga Birgitta på ett frimärke. Frimärket tillverkades 1941.

Bild 4: Lützengatan, Stockholm. Gatan började byggas 1912.

Bild 5: En kopia av vikingaskeppet "Glad" seglar på Väneren 2012.

Bild 6: Drottning Kristina på framsidan av en tidning från 2007.

Bild 7: En film om mordet på kung Gustav III som spelades in 1986.

Bild 9: "Snapphane" – en skånsk krigare. Statyn restes 1934 i Skåne.

Bild 8: Schwedenfest (Sverigefest) i Tyskland med personer utklädda till svenska soldater. Bilden togs 2001.

Att flytta på 1600-talet

Under 1600-talet flyttade många människor för att bosätta sig på nya platser i Sverige. Här finns tre exempel på grupper som flyttade.

Valloner flyttade från nuvarande Belgien till Mellansverige.

Skogsfinnar flyttade från den finska delen av riket till olika skogsområden i nuvarande Sverige.

Holländare flyttade från Nederländerna till olika svenska städer, många till Göteborg.

Användning av historiska spår

Människor använder historiska spår från 1600-talet, till exempel i museer och föreningar.

Uppgift 10.

s. 6–7

Ge en förklaring till varför människor använder historiska spår.

Framställningar av Nya Sverige

Uppgift 11 a)

s. 9

Gör klart jämförelsen mellan historikernas texter om Nya Sverige.

Sätt ett **eller** två kryss på varje rad, som i exemplen.

I texten om Nya Sverige står det att...	Detta skrev historiker A	Detta skrev historiker B
... kolonin grundades 1638 och låg vid Delawarefloden i Nordamerika.	X	X
... kolonin var ett tecken på att Sverige hade fått stor makt.	X	
... kolonin övertogs av Holland.		
... kolonin bidrog till att ursprungsbefolkningen till slut blev av med all sin mark i Nordamerika.		
... ursprungsbefolkningen fick betalt för marken.		
... Sverige behandlade ursprungsbefolkningen bättre än vad vissa andra europeiska stater gjorde.		
... kolonin fick liten betydelse.		

Uppgift 11 b)

s. 9

Varför är historikernas texter om Nya Sverige olika?

Sätt bara **ett** kryss på varje rad.

Påståenden om orsaker till skillnaderna mellan historikernas texter	Rimligt påstående	Orimligt påstående
Den ena historikern gav en sann bild av kolonin och den andra gav en osann bild.		
Den ena historikern ville beskriva kolonins betydelse för Sverige, och den andra ville beskriva betydelsen för ursprungsbefolkningen.		
Historikerna använde olika källor.		
Den ena historikern ville beskriva konsekvenser på 1600-talet, och den andra ville beskriva konsekvenser fram till idag.		
Den ena historikern tyckte illa om ursprungsbefolkningen, och den andra tyckte illa om svenskar.		
Historikerna skrev sina texter vid olika tidpunkter.		

BILDFÖRTECKNING

s. 1

Signums svenska kulturhistoria. Stormaktstiden: bedömningsstödsgruppen
Vasatid och stormaktstid av Sven Stolpe: bedömningsstödsgruppen
Populär Historia 11/2005: bedömningsstödsgruppen

s. 2

Bild på adel: ©Mattias Loman

Enskilda bilder:

majoren Daniel Pfeiff (1691-1768) av Johan Henrik Scheffel: ©Mattias Loman

okänd friherrinna ur ätten Lybecker: ©Mattias Loman

Arvid Reinhold von Gardemein av J.H. Scheffel: Wikimedia commons

Carl Gustaf Wrangel av Matthäus Merian d.y.: Wikimedia commons

Aurora von Königsmarck: Wikimedia commons

Nils Bielke av David Klöcker Ehrenstrahl: Wikimedia commons

Anna Beata Lilliemarck av Lorens Pasch d.ä.: ©Mattias Loman

Nils von Ungern-Sternberg av Johan Henrik Scheffel: ©Mattias Loman

s. 8-9

Minnessten med texten "Här brann häxbål": ©Allehanda.se

Riddare på tornerspel i Visby: ©Bosse Eriksson, gotland.net

Heliga Birgitta på ett frimärke: ©Postmuseum

Lützensgatan i Stockholm: bedömningsstödsgruppen

Vikingaskeppet Glad av Gillberga ute på Vänern: ©Gunnar Bäckström

En film om mordet på Gustav III: bedömningsstödsgruppen

Drottning Kristina på framsidan av tidskriften Populär Historia: bedömningsstödsgruppen

Schwedenfest i Wismar: ©berlin.de

Snapphane på en staty i Skåne: ©Olavi Olson, Västra Göingens Hembygdsförening

s. 10

Migrationskarta: bedömningsstödsgruppen